

izvleček

Enostanovanjska hiša, imenovana Bela hiša, je postavljena na privlačni lokaciji v severnem delu Zagreba. Razteza se čez štiri nadstropja; vhodni nivo, piano nobile, je glavno nadstopje z javnim programom hiše - dnevni prostor in jedilnica, ter z razgledom na sosednje hribe in veduto mesta v daljavi. Zanimivi pogledi so bili enen glavnih vzvodov pri snovanju projekta. Modernost arhitekture je dosežena z uporabo armiranega betona, jekla in stekla. Hiša, projektirana za mladi par, se kaže kot nasprotje običajnemu javnemu okusu, ki zahteva bolj konvencionalno gradnjo, a se istočasno dokaj sklada z zagrebsko arhitekturo tridesetih let. Obstaja pa tudi povezava z rešitvami Le Corbusiera, Mies van der Rohe in Wrighta.

abstract

The single-family house, named the white house, is built on an attractive site in the north part of Zagreb. Its' functions are spread over all the four platforms. The entrance level, piano nobile, is the main floor and contains the house's public part - living and dining room, which also offer views over the surrounding hills and distant city panorama. These attractive views were important motifs in the design. The house's modernity was achieved by using reinforced concrete, steel and glass. It was designed for a young couple and manifests itself as a contradiction to established public taste, which demands more conventional construction. The house nevertheless simultaneously shows strong references to the Zagreb school of architecture from the 30s. References to Le Corbusier, Mies van der Rohe and Frank Lloyd Wright can also be distinguished.

ključne besede:

stanovanjska hiša, vila, moderna arhitektura, Zagreb

key words:

family house, villa, modern architecture, Zagreb

U zagrebačkom prostoru, sjeverna područja grada, donji obronci Medvednice bili su i ostali izazov životnog uspjeha. Tu na jednoj od atraktivnih lokacija izvedena je obiteljska vila bijele boje, pa ako nije pretenciozno mogli bismo je nazvati i "bijela kuća" na Pantovčaku 276.

Obiteljski sadržaji se ovdje javljaju na četiri platforme povezane sa stubišnom osi. Glavna etaža, *piano nobile*, postavljena je u najpovoljniji odnos prema ulazu i prema vizurama. Na poziciji *lijepa etaže* su sadržaji dnevnog boravka, blagovanja i kuhinje, odnosno javni i reprezentativni dio života obitelji, u nastavku sa terasom, kućnom palubom. U suterenu su smješteni pomoćni sadržaji, gospodarstvo, vježbaonica, vinoteka i kotlovnica. Vani ispred je vrtina terasa sa bazenom. U prizemlju je nekoliko spavaćih soba sa kupaonicom, a na vrhu je gostinski apartman i radni studio.

Ulazna vrata, jednokrnlina, dimenzija 130 x 290 cm nastala su kao sjećanje na Brno. Svjestan konstatacija o važnosti pozicioniranja ulaza (C. Alexander: *Postava ulaza moguće je jedan od najvažnijih koraka u projektiranju kuće*, i P. Blake: *Laika uvijek zbunjuje činjenica da je arhitektima tako teško projektirati ulaze, ali to je onaj najteži estetski problem u oblikovanju svake zgrade!*), ulaz je postavljen tako da započne prostornu igru koja slijedi unutra. Postavom stubišta, ujedno vertikalnom ekspanzijom boravka, struktura kuće je uspostavljena - ostalo su bila samo sadržajna obilježavanja.

Moderna je ovdje shvaćena kao svjetlo i prozračnost - *Savoye* je ponekad nazivana i *Les Heures Claires*. Na glavnoj etaži tek nekoliko pregrada i paravana artikulira prostorni tok otvorenog plana ove etaže, a preko stubišta fluidnost i transparentnost se nastavlja i po vertikali.

Vila je oblikovana na način da se postigne jedinstvenost forme, ali i da svako pročelje dobije svoju posebnost obzirom na orijentaciju, strane svijeta i poglede. Možda najveće vrijednosti

sjevernih područja zagrebačkih jesu izazovne vizure, kako na susjedne brežuljke, tako i na veliku zagrebačku ravnicu - *Campus Zagrebiensis* - prema jugu na kojoj se rasuo gotovo milijunski grad. Ovaj je projekt hedonistički želio uživati u ovim blagodatima i lijepi pogledi bili su značajan generator projektnog razmišljanja. Sjeverno (hladno) i zapadno (ulično) pročelje su umjereno otvoreni, dok su jug i istok prema vrtu i pogledima puno više rastvoreni. U vanjskom izgledu dominira bijela boja izrazito glatkog sloja pročelja (žbuka u podlozi) uz staklo otvora i nadstrešnice sa srebrenom bojom aluminijskih okvira i čelične bravarije, te lakiranim *anagre* drvetom ulaznih vratiju.

Na ovom projektu željele su se iskoristiti konstruktivne mogućnosti armiranog betona čelika i stakla. Nešto najljepše što moderni senzibiliteti i moderni materijali omogućavaju je i osjećaj antigravitacije kada su volumeni i tereti odljepljeni od tla. Tada je teško odoljeti i izazovima konzola i ne dovesti ih do one točke kada se javlja doživljaj lakoće i lebdjenja mase. Mada je još 1930. godine na Vili Tugendhat ugrađeno pet staklenih stijena dimenzija cca 300/500/0,8 cm, od kojih su se dvije vertikalno spuštale i dizale, današnje staklo (sekurit, lamistal) ima i veće formate i bolje tehničke performance. Na ovom projektu je upotrebjeno u mjeri ovdje prisutnog realiteta.

Prof. Pleština je za bijelu kuću, Vilu Pantovčak 276, nagrađen najvećom hrvatskom državnom nagradom za arhitekturu, godišnjom "Nagradom Vladimir Nazor" za 2002. godinu.

Prof. Pleština was awarded the highest annual prize for architecture in Croatia in the year 2002 for the design of the villa on Pantovčak.

U socioekonomskim promjenama devedesetih pojavila se je i klijentela koja je nerijetko razvila romantična maštanja o kući sa izrazom dobrih starih vremena. Obiteljske se kuće "tradicijiski" uljepšavaju, često sa dozom pretjerivanja i sa udaljavanjem od arhitektonskih mogućnosti ovog vremena, pogotovo potencijala vremena pred nama. Snaga i karakter suvremenih materijala i tehnologije unutar i oko kuće postaje zarobljen neprikladnom povijesnom stilistikom. Srećom za arhitekta, ovdje su se pojavili investitori koji su nekom prostom lakoćom prihvatili senzibilitet moderne arhitekture.

Korisnici ove kuće su mlađi bračni par, poznati hrvatski novinar i uspješna poslovna žena. Jedan od njih gotovo neprimjetan u procesu projektiranja i građenja a drugi izuzetno i sveobuhvatno uključen. S gospodinom bilo je svega par slučajnih susreta, ukupnog trajanja ne više od 45 minuta - ali, zanimljivo je, u jednom od tih susreta u prolazu verificiran je bitan element ovdje prisutnog modernističkog koncepta ("*meni je ravni krov OK, pristajem na to*"). S druge strane mnogobrojni radni susreti, komentari skica, razgovori oko detalja, izbora materijala ili izbora izvođača. Sate i dane je mlada gospođa posvetila ovoj kući. Postojala je velika razmjena ideja i uspostavio se je zanimljivi proces stvaranja projekta i vođenja gradnje. Hortikulturno uređenje vrta je bilo u njenoj nadležnosti.

Vila Pantovčak 276 nastala je na iskustvu zagrebačke moderne kao i na današnjim pozicijama zagrebačke škole, dijelom kao suprostavljanje *nježnim emocijama* scenografirane prošlosti, a dijelom, većim, kao želja jednog mogućeg pogleda u budućnost, makar i vokabularom tridesetih.

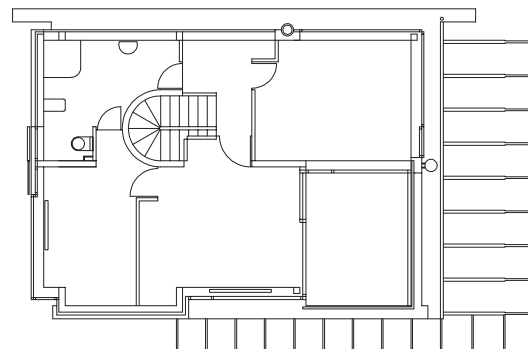
U času projektiranja, stvaranja sinteze funkcije, forme i konstrukcije, svijest o mogućim izvorima i referencama, nije toliko prisutna kao poslije u analizama i inventuri *backstage* ideja.

Očito je da su ovdje prisutne neke točke Le Corbusierove "nove arhitekture", tema Miesovog "flowing space" i velikih staklenih ploha, te izraz Wrigtovih ekspresivnih konzola kojima je na Fallingwateru postigao čudovišnu lakoću lebdenja iznad atraktivnog, poetiziranog slapa. I na Pantovčaku su konzole iznad vode bazena, a referenca bi bila još evidentnija da se je bazenska voda preljevala niz potporni zid, od čega se je iz financijskih razloga odustalo.

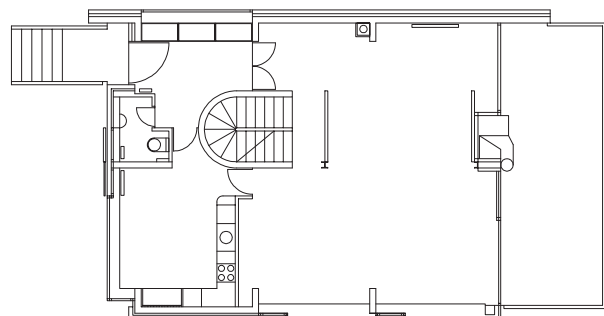
Razdoblje hrvatske moderne tridesetih godina u nazivu "zagrebačka škola" nudi cijeli repertoar sjajnih obiteljskih kuća, realizacija koje su snažno korespondirale sa Le Corbusierovom produkcijom, sa Loosom, sa događanjima na Bauhausu, u Weisenhofsiedlungu i Werkbundsiedlungu, sa stvaranjem čeških funkcionalista. Ti su primjeri promovirali novi oblikovni izraz kojim su, možda i mladenački naivno, priželjkivali jedan novi svijet. Vila Spitzer (Gomboš & Kauzlarčić), Vila Deutch (Frano Cota) ili Vila Blažeković (Drago Ibler) mogu u svakom slučaju izražavati ideju pročišćenih volumena, većeg otvaranja ploha pročelja ili lakoće stajanja kada novi, jači materijali u naglašenim konzolama revidiraju tradicionalni osjećaj za statiku. Poznavanje ovih primjera moglo je pomoći u stvaranju projekta Pantovčak.

Iako je tema zida kao štita od vjetra, hladnoće ili loših pogleda prisutna kod mnogih arhitekata, bavljenje adaptacijom i dogradnjom zagrebačke kuće arhitekta Drage Galića (nastale 1932 - 38) moglo je biti potsticaj za postavu sjevernog zida na Pantovčaku. Na Galićevoj kući je nazočna također lebdeća ploha krova te terasa - paluba. Kuća iz tridesetih koju sam post festum zapazio, ali koja se sjajno uklapa u vrijeme moderne je i Vila na Bačvicama u Splitu Lovre Perkovića, praškog đaka.

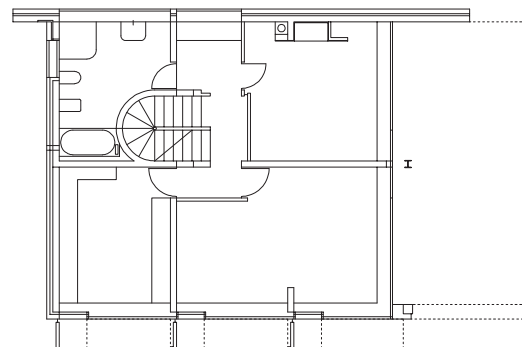
High-tech elementi kao inox dimnjak, čelik i sekurit staklo nadstrešnica, tv - antenski aranžman ili vanjske klima jedinice su detalji suvremenog oblikovnog repertoara.

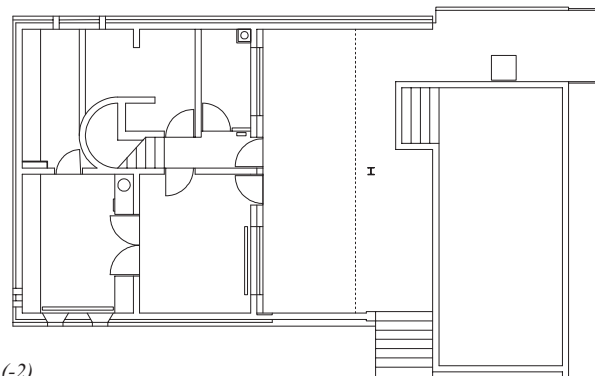
2. kat (+1)
2nd floor (+1)

1. kat (0)
1st floor (0)

prizemlje (-1)
ground floor (-1)

suteren (-2)
souterraine (-2)

Slika 1: Tlocrt objekata.
The building's layouts.

0 1 2 3 10m

Slika 2: Pogled na objekt iz vrta.
A view of the building from the garden.

Slika 3: Južna fasada.
The south elevation.

Slika 4: Zapadna (ulična) fasada.
The west (street) elevation.

Slika 5: Bazenska terasa.
The pool terrace.

Slika 6: Bazen i izazovni okoliš.
The pool and compelling surroundings.

Slika 7: Ostakljene nadstrešnice i dimnjak kamina.
The glazed overhanging roof and fireplace chimney.

Slika 8: Velike staklene stijene na najgornjoj etaži.
Large glazed surfaces on the uppermost level.

Slika 9: Detalj stubišnog prostora.
A detail of the staircase.

prof dr Lenko Pleština
Sveučilište u Zagrebu
Arhitektonski fakultet
lenko.plestina@arhitekt.hr